

Kulturdepartementet
postmottak@kud.dep.no

Oslo, 14.12.2017

INNSPILL TIL KULTURMELDING

Norske Kunsthåndverkere (NK) arbeider for å styrke kunsthåndverkeres virke og synliggjøre kunsthåndverk av høy kvalitet nasjonalt og internasjonalt. Organisasjonen er inndelt i syv regioner med omlag 850 medlemmer, med hovedkontor i Oslo. NK produserer utstillinger og seminarer, utgir tidsskriftet *Kunsthåndverk* og forvalter statlige stipendordninger. NK mottar statlig driftstilskudd for formidlingsvirksomheten og stipendforvaltningen. NK eier tre aksjeselskap: *Norwegian Crafts*, *Galleri Format Oslo* og *KRAFT – rom for kunsthåndverk (Bergen)*.

INNLEDNING

NK verdsetter anledningen til å komme med innspill til en ny nasjonal kulturmelding. Vi er glade for at regjeringen har tatt initiativ til et slikt arbeid, som vil danne et nytt grunnlag for overordnede linjer i politikken. NK har følgende hovedinnspill til meldingen, som vi vil begrunne nærmere i dette notatet.

Kunstnerpolitikk og kunstnerøkonomi bør være et hovedanliggende for meldingen, gitt kunnskap ulike utredninger har gitt om dette politikkområdet. Meldingen bør spesifikt adressere:

- Statlige kunstnerstipender; behov for flere hjemler, opptjening av pensjonspoeng og årlig regulering av stipendene opp mot gjennomsnittlig lønnsvekst for arbeidstakere i staten
- Behovet for å løfte et langvarig underfinansiert visuelt kunstfelt, bl.a. i Norsk kulturfond
- Betydningen av honorar for kunstnerens arbeid
- Betydningen av vederlag for bruk av kunstnerens verk
- Kunst i offentlige rom; kvalitetssikring av regionale kunstprosjekter
- Behovet for en utredning av kulturmoms for håndverkere
- Utvidelse av innkjøpsfondet for norsk kunsthåndverk

BAKGRUNN

Flere utredninger og undersøkelser de siste årene har tegnet et nyansert bilde av det visuelle kunstfeltets posisjon i kulturpolitikken og kunstnerens rolle og forutsetninger i virket. Stortingsmelding for visuell kunst, Kulturutredningen, Kunstnerøkonomiutredningen og den årlige bransjestatistikken *Kunst i tall* gir samlet et godt kunnskapsgrunnlag for utforming av kunstnerpolitikk generelt og det visuelle feltet spesielt. Det er generelt en bekymring innenfor det visuelle kunstfeltet at inntekter fra kunstnerisk virke har gått ned i perioden 2006–2013, som kunstnerundersøkelsen viste. Dette er også tilfelle for kunsthåndverkere. Følgende ble påpekt i Kunstnerøkonomiutredningen (s. 18):

«Kulturutredningen 2014 påviste at mens scenekunst, musikk samt museum og kulturvern har hatt store økninger i bevilgninger etter 2005, har kunstnerformål og området for billedkunst, kunsthåndverk og offentlig rom hatt svakere økning. [...] Med andre ord, kunstnerne har relativt sett kommet dobbelt dårlig ut når det gjelder offentlige bevilgninger: både direkte fordi fokus ikke har vært på kunstproduksjon og fordi de institusjonene som skal være arenaer for fri kunstnerisk virksomhet har brukt midlene til annet enn å legge til rette for å skape kunst.»

NK mener på basis av denne kunnskapen, at kunstnerpolitikk og kunstnerøkonomi bør være et sentralt tema i den nye kulturmeldingen. Meldingen bør adressere hvordan politikken kan innrettes for å gi forutsigbare rammer for kunstnerne og dermed stimulere til et aktivt, fritt og

mangfoldig kulturliv. De ulike virkemidlene i kunstnerpolitikken må ses samlet, herunder kunstnerstipender, kulturfondet, honorar og vederlag, og kunst i offentlige rom.

KUNSTNERPOLITIKK FOR DET VISUELLE FELTET

Kunstnerstipendene utgjør en hjørnestein i norsk kunstnerpolitikk. Lønnsreformen for stipendene blir trolig gjennomført i 2018. I gjennomføringen av lønnsreformen har prioriteringen ikke vært å skaffe hjemler til flere stipender, men å øke nivået på de eksisterende. Kulturmeldingen bør derfor adressere behov for flere stipendhjemler. Det bør også ses på muligheten for å knytte statlig tjenestepensjon til stipendene, og som kunstnerøkonomiutredningen poengterte: «De langsiktige stipendene bør reguleres opp mot gjennomsnittet for lønnsutviklingen i samfunnet for øvrig. Dette vil skape en forutsigbar lønnsvekst på den delen av kunstnerens basisinntekt som ytes av staten.» (s.99). NK mener at stipendene bør knyttes lønnsveksten for arbeidstakere i staten.

Meldingen bør videre ha et historisk perspektiv på kunstnerorganisasjonenes rolle i forvaltningen av Statens kunstnerstipend (SKS). Kunstnerens oppnevningsrett til stipendkomiteer og innstilling av kunstnerstipender ble innført med bakgrunn i prinsipper om maktspredning, demokrati og armlengdes avstand. Vi ser med bekymring på hvordan disse prinsippene nå ser ut til å være truet i regjeringens planlagte endringer i forvaltningen av SKS.

Kulturfondet og bevilgningen til visuell kunst, rommer mye. Prosjektstøtten og utstillingsstipendet er en grunnpilar som går uavkortet til kunstproduksjon på høyt kunstfaglig nivå og det statlige driftstilskuddet er helt essensielt for driften av visningssteder over hele landet. Mange visningssteder er generelt underfinansiert, noe som går direkte ut over kunstnerøkonomien. NK ønsker at meldingen fastsetter at visuell kunst i Kulturfondet bør prioriteres og styrkes.

Honorar for arbeid og vederlag for bruk av kunstneres verk. En av grunnene til at de visuelle kunstnerens inntekter er så lave som kunstnerundersøkelsen viser, er at det er tradisjon for at kunstnerne arbeider uten å få honorar for arbeidet de gjør og i mange tilfeller uten å få vederlag for bruk av verkene deres. Torhild Widvey uttalte følgende: «Mange kunstnere utfører gratisarbeid, og det vil vi ha en slutt på» (Dagbladet 27.3.2014). Dette var startsignalet for reformen for utstillingshonorar ved visningssteder med statlig støtte, fra den blå-blå regjeringens side. Utstillingshonorar har potensiale til å bli den viktigste reformen innenfor det visuelle kunstfeltet på mange tiår. Ordningen er nå under evaluering, og det skal gis anbefalinger til en permanent ordning. Vi mener at kunnskapsgrunnlaget fra evalueringen bør gis en vesentlig plass i kulturmeldingen. Utstillingshonoraret vil føre til sunne mekanismer med reelle forhandlinger mellom visningssted og kunstner og en bevisstgjøring av prinsippet om betaling for kunstnerens arbeid med utstillinger til det offentlige kulturtilbudet.

Utstillingsvederlag og visningsvederlag er andre sentrale pilarer i den visuelle kunstnerøkonomien. Vederlagene er per i dag regulert i lov og avtaler mellom kunstnerorganisasjonene og staten. Kartlegging av utbetaling av utstillingsvederlag, gjennomført på oppdrag for de visuelle kunstnerorganisasjonene, indikerer at kun en tredjedel av det vederlaget kunstnerne har krav på i følge avtalen, faktisk utbetales. Organisasjonene er i forhandlinger med departementet om ny avtale p.t. Vi har lagt fram forslag til en ny, mer velfungerende modell for utstillingsvederlag. Kulturmeldingen bør adressere betydning av vederlag for samfunnets bruk av kunstnerens verk.

Kunst i offentlige rom er en siste grunnpilar i kunstnerøkonomien. Siden kunstnerpolitikken ble et eget område med Kunstnermeldingen i 1976 har det vært et nedfelt prinsipp at billedkunstnere og kunsthåndverkere bidrar til å skape levende offentlige rom med sine kunstverk. Å opprettholde og videreutvikle denne grunnpilaren bør også være et prioritert tema for meldingen. Meldingen bør behandle kvalitetssikring av regionale kunstprosjekter, nå som KORO ikke lenger har rollen som kvalitetssikrer for disse prosjektene. Det er svært ulikt hvordan regionale prosjekter

nå håndteres, og NK vil i den forbindelse påpeke at kunstsentrene utgjør et landsomfattende nettverk som kan utgjøre naturlige kompetansesentre for en slik kvalitetssikringsrolle.

KUNSTHÅNDVERKERES NÆRINGSVILKÅR

NK ser positivt på regjeringens kulturnæringsstrategi og at det arbeides for å styrke næringsaspektet i kulturen. Et virkemiddel for å bedre næringsgrunnlaget for kunsthåndverkere er redusert moms på kunsthåndverksobjekter som hovedsakelig tjener et nytteformål (jf. nye vurderingskriterier § 1-3-2 tredje ledd i mva-forskriften). Dette vil være et kostnadseffektivt virkemiddel for å legge til rette for småskalaproduksjon av kunsthåndverk. Det ble fremmet forslag om dette i Stortinget i februar 2017. Oslo Economics utformet på oppdrag fra NK, Norsk håndverksinstitutt og Norges Husflidslag i 2015 rapporten «Kultur moms for håndverkere». OE konkluderte med at redusert moms er et egnet og kostnadseffektivt virkemiddel, dersom Norge skal lykkes med å videreføre de tradisjonelle håndverksfagene i tråd med UNESCO-konvensjonen. Rapporten anbefaler videre utredning for å finne en god avgrensning av en slik ordning. NK ønsker at meldingen anbefaler en slik utredning.

Den kulturelle skolesekken (DKS) er et landsomfattende program hvor skoleelever får oppleve ulike kunstuttrykk i skolehverdagen. Med opprettelsen av Kulturtanken, som statlig etat for DKS, er noe av hensikten å sikre bedre balanse mellom de ulike kunstfeltene. Vi vil understreke at kunsthåndverk som felt har vært lite representert i DKS. For kunsthåndverkerne bør DKS bli et enda viktigere næringsgrunnlag. NK ønsker at kulturmeldingen presiserer betydningen av bredde i uttrykk og nødvendigheten av å styrke visuell kunst i ordningen.

NK ønsker at meldingen behandler minstefradrag for næringsdrivende, som vil være med å utjevne skjevheten i beskatningen mellom lønnsinntakere og de som driver enkeltpersonsforetak. Videre bør meldingen se på andre ordninger som kan gi næringsdrivende bedre sykelønns- og pensjonsrettigheter. Et viktig kulturpolitisk tiltak vil kunne være å la det følge tjenstepensjon fra første krone inntjent i arbeidsforhold uansett varighet og omfang. Dette fordrer at det utvikles nasjonale løsninger som gjør pensjonsinnbetalingen enkel og ubyråkratisk fra arbeidsgivers side.

UTVIDELSE AV INNKJØPSFONDET FOR NORSK KUNSTHÅNDVERK

Norske kunsthåndverkeres fond for innkjøp av norsk kunsthåndverk fra samtiden (INK) er en suksesshistorie, som har sikret gode nasjonale samlinger av samtidig kunsthåndverk på en ressurseffektiv måte, basert på en fruktbar faglig synergi mellom fagkonservatorer i museene og kunstnerrepresentantene. INK er i realiteten ikke et fond, men en årlig bevilgning fra KUD til innkjøp av norsk kunsthåndverk. Bevilgningen til innkjøp deles mellom Nasjonalmuseet, KODE – Kunstmuseene i Bergen og Nordenfjeldske Kunstindustrimuseum/MiST.

NK ønsker at INK skal utvides slik at fondet bidrar aktivt til oppbygging av en kontemporær kunsthåndverkssamling nord for Trondheim. Konkret ønsker vi at Nordnorsk kunstmuseum (NNKM) innlemmes i ordningen, forutsatt at NNKM får finansiert en stilling som fagkonservator innen kunsthåndverk og ordningen tilføres friske midler. En slik utvidelse vil også gi fondet nødvendig tilførsel av kompetanse om det samiske kunsthåndverket, som er en selvstendig og viktig verdi. NK ønsker at meldingen behandler dette spørsmålet.

Med vennlig hilsen

Hanne Øverland
Styreleder